

DIOTISMOS L. ROMANÆ,

In Textu Sacro Testamenti Novi
se offerentes,

*Cum Consensu Ampliſſ. Facult. Philoſ.
In. Illuſtri Aboëſium Academia,*

SUB PRÆSIDIO,

Admodum Reverendi, Celeberrimiq̃

DN. M. DAVIDIS QUAD/
Lingv. Sacrar. Profeſſ. Ordinarii Regii,
& Collegii Philoſoph. p. t. Decani
ſpectabilis,

Pro Honoribus Magiſterii

PHILOLOGICA DISSERTATIONE,

Φιλολογικῶν περίεως modeſtè ſubmittit

GEORGIUS HELSINGIUS, Wib.

In Audit. Max. ad d. 16. Nov. M. DC. XCIV.

Impr. apud Jo. WALLIUM;

DIOPTISIMOS
L. ROMANA.

Textu sacro Testamento Nov
te officines
Consilio Amplis
In Illust. Electoris
SUB PRESIDIO
Abbatum

M. D. A. V. I. D. I.
per Sacra Theol. Ordinarie
& Collegii Philosophiae in Bonna
Theologiae

Pro Honoribus
HISTORICA DISSERTATIONE
dissertationis
FORGIUS HET PINOUS
in Audit. Max. et L. R. Nov. ad

Insuper apud Jo. W. ...

LECTURO BENIVOLO

S.

ἢ ἐν παρολίμῳ καὶ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ
ipsā protinus ut aggrediar,
spadet studium brevitatis.
Si tamen pauca praesatus
fui, non existimo in fa-
vorem tuum, L. Benivole,
me peccaturum. Dissicien-
tem de commodo, quod dissertationi eligerem
argumento, instructissimum variarum rerum
aëparatu Φιλολογίας Φυλακλήριον adire vel
invitum voluisset injuncti muneris ratio, nisi
utilitas, quam sinu suo complectitur, autem
insuper & animum vellicasset. Itaque de ce-
teris quoque Idiotismis in Novo Fædere occur-
rentibus primâ cogitatione acturo, hoc solum-
modo, quod nunc oculis Tuis curiosis subjicio,
in publicam lucem mittere visum est, ne can-

A

cel-

cellos fori mei homo àpúſ. & adhuc tranſi-
lire; præterquam enim quod ſic viderem in
magnam molem ipſum opuse vaſurum, & illud
ſenſi iudicium ſubactius requirere, quam quod
de me unquam polliceri queam. Sed ne ſic
quidem executus ſum, que dici oportebat; quin
multa fateor, deſunt, que dici poterant. Quod
non mireris, ſi cogitaveris: Alium alio inve-
nire plura, neminem omnia: huic memoriam,
illi fortunam, alii iudicium reſuſitari. Tuum
eſt, conatus meos dextrè interpretari, mibi-
que ignoſcere, ſi minus graphicè depictum, mi-
nusque diſertè explicatum ſit meum Exerciti-
um. Quod ſi obtinuerò, ſupercilioſos illos, qui
ſua laudant, aliena autem veruto confodere
geſtunt, laudabili ſuperbiâ, ut non nemo loqui
amat, contemno, contentus Gloriam DEI O. M. me
meaque conſecraſſe. Vale.

I.N.F.

Stylum Novi Testamenti vocibus phrasibusq; ex oriente simul & occidente petitis, adeoq; si ad scripta respexeris merè Græcorum, peregrinis planè refertum esse, nemini non liquere potest, qui vel primoribus, ut ajunt, labris hanc linguam gustavit: Etenim quoniam Scriptores heic $\Theta\sigma\pi\tau\epsilon\upsilon\sigma\iota$ fuere Ebræi, qui, si quid Græcè vel scribendum vel dicendum esset, tum ad genium vernaculæ lingvæ id aptabant, tum lingvâ quoq; utebantur græca tunc temporis aliquid de suâ antiqui lepôris svavitate perdidisse visâ; non potest non tota dictionis indoles ab ea, quæ in profanis Auctoribus occurrit, græcitate multum differre.

§ II.

Rectè quidem hæc ita dicuntur, sed inventi tamen sunt; qui textum sacrum purè græcum, (puritatem puta,

qui opponitur mixtioni linguarum.) nec
â stylo græco profano, ullo modo a-
lienum, supercilio nescio quo confirma-
re ausi sunt, adductis exemplis profa-
nis, fateor interdum similibus, verum
admodum paucis, quæ vel per accidens
facris coincidunt locutionibus, vel â
Poëtis, quibus magna quidlibet auden-
di potestas, petita sunt. Inter hos Seba-
stianus Pfochenius, ut confirmatû daret
auctores profanos τὸ κατὰ λέξιν ita fuis-
se locutos, ac scriptores Novi Test. cen-
tum ni fallor, voculas è perreptatis scri-
ptorum profanorum monumentis eruit
sparsim in sua Diatribe de Lingvæ Gr.
N. T. puritate. Cæterum juveniliter
exultantis frænum fuit præsentia sum-
morum virorum Gatakeri videlicet &
Vorstii. Quot enim illi monstrant He-
braïsmos, qui ejus oculos voluntariè
fugiebant? quot etiam ab illo allata
exempla utroque claudicantia pede cul-
pant, *incomptisquæ allinunt atrum trans-
verso calamo signum.* Cujus rei plurima
argumenta possent proferri, nisi du-
dum

dum probatum esset, eum nil nisi defectum iudicii & delectus in congerendis exemplis profutuisse,

§ III.

Q uamvis itaque nihil in Novo fœdere contineatur, quod Græcis non sit literis originaliter expressum; (nec enim, postquam jam paries ille integerinus, quo Gentes à Judæis secludebantur, esset ruptus, ulla alia tunc temporis, non Judæis modo, sed & a iis nationibus magis familiari, vel saltem facile interpretabili lingua potuit scribi Evangelium, quam Græcâ, utpote quæ per victorias Alexandri Magni fuit nullibi non ferè plantata) adeoque textus ipse maximam partem purè sit Græcus, & eam sapiat suavitatem ex variis dialectis, præcipuè vero melliflua illa Atticorum eloquentiâ ortam, cujus nec nitidissimos puderet scriptores; Coniunctio tamen & phrasis, ut ab Ebræis hominibus, ita non modò Ebræa plurimùm agnoscitur, sed & Idiotico & simplici quodam gaudet di-

dicendi charactere, qui tantum abest, ut
stylum sacrum deprimat, ut vel maximis E-
loquentiæ speciminibus æquet, ac de conspicuâ
sinceritate, nativâ minimeque affectatâ vi,
admirabili denique, & quam nulla artis
lenonicia attingunt, competentia testetur.
Verba sunt D. Olearii ex Bœcleri dis-
sertatione de Lingva N. T. originali
§. 19. delumpta.

§. IV.

Spectatur autem hic Idioticismus par-
tim in usu vetustissimorum vocabu-
lorum, quæ in N. Testamento passim
sunt obvia, & à Phrynico ac Thomâ
Magistro, non nisi merè attica & ele-
gantia sectantibus notâ censoriâ com-
puncta, partim etiam in mixtura illa
Lingvarum, quâ non sine singulari Dei
providentiâ inspersi sunt Novo Test.
Chaldæo-Syriacismi, Rabbinismi, Persi-
smi, & etiam Latinismi. De quibus
singulis agere quantumvis operæ pre-
tium: mihi tamen, cui brevitati litare
animus est, nimis foret prolixum. Pe-
riculum etiam est, ne humeri his one-
ribus

ribus infveti, huic moli impares succumberent, & multitudine penitus obruerentur. Itaque velis per tempus contractis priores illos Idiotismos nominasse contentus, Latinismos solummodò pro ingenii modulo sub examen adcuratum vocabo.

§. V.

Non equidem ignoro, me potuisse eadem viâ hos Latinismos Dialecti nomine insignire, quâ Wyssius in Dialectologia sua sacra Dialectum inter reliquas in Novo fœdere facit quoque Ebraizantem, ubi sacrum contextum ab Amanuensibus Spiritus Sancti Septenâ Dialectorum Varietate, Attica, nimirum, Jonica, Æolicâ, Doricâ, Bœoticâ & τῆ ἐβραϊζῶσιν ornatum esse ostendit, quarum quinque priores vocat Principales, reliquas minus principales, quod nullam haberent cum illis affinitatem, quapropter tamen haud immeritò reprehensionem incurrit Eruditissimi Vorstii in fine Cap. i. Phil. f. Verum cum

8
 Dialectus à Grammaticis definiatur;
 λέξις ἰδίου χαρακτῆρα τόπου εὐφάνισαι, a-
 deoq̄ sit unius ejusdemque linguæ pe-
 culiare Idioma, quod diversis regioni-
 bus ac provinciis communiter unâ lin-
 gvâ utentibus proprium est. in quo sen-
 su explicatur Act. 1. 19. Ubi apertè
 vocem τῆ διαλέξεῖς illustrat Adjecti-
 vum additum ἰδιῶ, nempe quod Jeru-
 salemitæ peculiari Idiomate & à Gali-
 læis diverso uterentur, quamvis unam
 eandemque habuerint linguam; Igno-
 scatur itaque mihi velim, si proprio
 eos nomine, *Idiotismorum* videlicet
 appellem.

§. VI.

Est autem, ut Definitionem à Danha-
 vero in Hermeneutica sacrâ olim
 adhibitam heic retineam, *Idiotismus ali-*
cujus lingue proprietates, quæ illi omni, soli ac
semper competit. Quæ illi omni, quæ apud
omnes ejus lingue Scriptores inveni-
tur. Quæ soli, non tantum exclusivè,
sed & ἐξοχικῶς seu primitivè. Quæ
semper scil. non ex casu illi competit.
 E.g.

E.g. *χρῆται ἔχω* Lingvæ Græcæ est idiotismus *ἔξοχικῶς*, non ex casu, sed semper; sed *Opus habeo*, non est idiotismus L. Latinæ, qvia non reperitur apud omnes scriptores Romanos, nec originem suam ut primitivè habet ex hac lingvâ, sed ex casu aliquo hanc phrasin usurpavit argenteæ ætatis scriptor Columella, dum *ut graminibus, inquit, ita frugibus roburneis opus habent.* Nec enim â vero me aberrasse existimaverim, si dixerò latinos non minus hanc atq; alias phrasis per plurimas â Græcis mutuo sumpsisse. Lingva enim Latina ut aliquid â Noachidis in Italiam olim appellentibus traxit, ita illam plurimum debere Græcis, quorum postea coloniæ maritima Italiæ infedere, testis est Fabius, qui dicit: *Maximâ ex parte Romanus sermo ex Græco conversus est.* Quicquid sit, contingere sæpè solet, ut quædam pluribus lingvis sint communia, quæ tamen idcirco propria Vernaculæ Lingvæ esse non desinunt. Græcismi non pauci Latinis & Græcis scriptoribus commu-

B

nes

ro
nes sunt, & tamen Græcismi esse non
desinunt. Græcismi sunt & manent,
etsi aliæ Lingvæ iis analogon quid ha-
beant vel agnoscant. Quo iplo, modò
applicatio fiat ad Hebraismos, Hypo-
thesis Pfocheniana superius in §. 2. ad-
lata non parum infringitur.

§. VII.

Verum quomodo Idiotismi L. Roma-
næ in stylum N. Testamenti perve-
nerint, nunc paucis examinabimus.
Nec movebit quempiam, quod in para-
grapho præcedente diximus, *Romanum
sermonem maximâ ex parte ex Græco fluxisse.*
Nam si Lingva Latina multa habet ex
Græco mutuata: quid mirum, si Græ-
cismus vicissim postea sunt Herode M.
peregrinis Romanorum moribus in Ju-
dæam introductis, multas simul & voces
& phrasas Latinas attraxerit. Ex quo
demde Latinismi non pauci in Græcum
N.T. Idioma dimanarunt. D. Olearius
in peculiari Dissertatione de stylo N.
Te-

Testamenti redditurus rationem συγχύ-
σις textus Sacri Lingvarum, adscribit
illam partim Lingvæ tum Judæis verna-
culæ, quæ certè non purè Ebræa, sed
uti alias fieri solet in vulgari sermone,
variis lingvis ab Exterorum sive im-
perio sive commercio temperata; partim
Idiomati Macedonum Græco, Φιλέλληνον
eo ævo Judæis perquam familiari. De-
inde Salmasium introducit ita loquen-
tem: *Lingvæ Græcæ eo tempore quo Novum
editum est Testamentum, totidem ferè idio-
mata, i.e. Idiotarum differentes διαλέκται* fu-
erunt, quot populi vel civitates vel insulae
in Asiâ. Græci quidem sermonis *γενικώτατος* &
per ea tempora *καταστάσις* fuit, quod plurimas
quæ voces quæ phrasæ ex Latio admixtas ha-
beret, ob Romanorum universalem domina-
tionem. Caterum quod attinet ad cujusque
nationis peculiarem dialectum, cujus propri-
etas in vocibus singulis cernitur, unicuique
populo vel civitati sua fuit alia quam vici-
norum. Sic Græcorum in Synâ consistentium
aliud existit idioma. Nam & præter Roma-
nas voces ac phrasæ etiam non paucas à
Syris

Syris mutuatas acceperas. Aliud Cilicum. Et.
Item alibi: Ex qua Graecismus in Syria per
Macedones propagatus est, Judaei, qui à tene-
ris utramque linguam addiscebant, vernacu-
lam Syriacam & Graecam, alteram alterà
miscbant, & phrasas Syriacas verbis Graecis
in loquendo enunciabant, & verba Graeca
adformam Ebraicorum plerumque fingeant,
quod & hodie facere Judaeos Germanos, com-
pertum est. Nusquam puro Germanico sermo-
ne utuntur, sed passim voces Ebraicas immi-
scent, ut vicissim Germanicas inserunt Ebrai-
cis inter scribendum. Nec secus de Italis
Judaeis & Lusitanis. Nihil etiam cause est,
cur cogitemus aliud fuisse in Judaeis Graecis,
quales erant tunc non solum in medià Grecia
nati, sed & in Syria Palestina, quae illo tem-
pore propter diuturnum Macedonum imperi-
um tota graecissabat. Διδωτοί tunc fuere
Syri, Graecè & Syriacè loquebantur. Sub Ro-
manis porrò capere esse τετραλωτοί, & Ro-
manam duabus illis praedictis adjungere lin-
guam. Sic nullam puram usurpabant, sed om-
nes mixtas. Hæc ille. Quæ utut prolixio-
ra, digna tamen quæ legantur, non pi-
gratus sum exscribere.

§. VIII.

Sed ut innotescat, cui viæ pro ratione præsertim nostri instituti tuto sit insistendum, ipsam adhuc rem altius repetamus. Communis est sententia, simul cum mutationibus imperiorum lingvas quoque suas agnoscere vicissitudines. Non itaque possumus non ad hocce Idiotismos accelerandos, causas concurrentes, *bella nempe, commercia, conjugia, migrationes conversationesque* huic loco accommodare; Et quoniam plerique primum tribuunt locum *bellis diuturnis & victoriis*, tanquam iis ex quibus reliquæ causæ oriuntur, nos etiam eorum vestigia presse sequamur.

§. IX.

Monarchia Græca post obitum Alexandri M. primo in *ἁριστοκρατίαν*, deinde etiam in *πολυκρατίαν* degenerate, Græciam multis bellis petitam fuisse ex Annalibus cognoscimus. Sed post duo Punica bella, Carthaginisque portas obsidione quassas Res Romana

ita

ita se efferre cæpit, ut certatim se ad-
dixerint gentes obsequio populi R. ac
si necessitas imperasset Romanis non
aliis esse porro parendum; nam *post Car-*
thaginem victam vinci neminem puduit, teste
Floro lib. 2. c. 7. Idcirco Africam quo-
dam quasi æstu fortunæ lecutæ sunt
Macedonia, Græcia, Syria &c. Sed pri-
mi omnium Macedones. Quibus ta-
men liberis esse licuit, Perseo Philippi
secundi Macedonici filio ab Æmilio Pau-
lo Prætore victo, quamdiu dimidium
tributi, quod Regibus ferre soliti erant,
Populo Romano pendebant. Duravit
autem hæc libertas usque dum Perseo
defuncto Andriscus quidam Persei se
filium fingens & mutato nomine Phi-
lippus vocatus, multis ad falsam ejus
fabulam velut ad veram coeuntibus con-
tracto exercitu, Macedoniam aut vo-
luntate incolentium aut armis occupa-
vit. Tunc enim hoc *pseudo* Philippo
a Q. Cæcilio, qui ex illa victoria Ma-
cedonicus vocatus est, victo, redacta
est primum Macedonia in provinciam;
Et

Et ex eo tempore adeo crevit Res Ro-
 mana, ut & vaticinium Prophetæ Da-
 nielis de quarta Monarchia expleret, &
 Romanos everlo Regno Macedonico
 πῶσον τῆς βικεμῆν γὰρ ἐαυτοῖς ὑπῆκου fecisse
 recte testetur Polybius in lib. suo 3. Scili-
 cet mox Corinthus Achajæ caput Mace-
 doniæ ruinam excepit, post Numantia.
 Athenas vero fœdere cum Romanis ini-
 to antea confirmatas, Philippo Demetrii
 filio imminente, à Mithridate interce-
 ptas recuperavit Sylla, sed liberæ ta-
 men civili inter Julium & Pompejum
 bello orto, Pompejo se jnnxere, quo
 devicto, Julio ἀπενοτάων condonanti se
 dedidere, illo vero percusso, Brutum
 & Cassium secutæ, iisque sublatis post-
 quam ad Antonium transfîere, ab Augu-
 sto tandem ob seditionem toties ausam
 eo redactæ sunt, ut Ovidius Augusti
 ævo nil præter nomen (quis crederet)
 Athenarum superesse dixerit hoc versu

*Quid Pandionie restant, nisi nomen, A-
 thenæ?*

Non igitur dubium, quin victoriæ, victis
 Græ-

Græcis loquendi leges imperarint, cum specimen dominationis in eo sit positum, ut apud gentes sibi subjectas lingua populi dominantis dominetur. In Svetonio, Valerio Maximo & aliis Exempla passim obvia habebis. Quoniam autem Prætori jus latine dicenti necessitas obtemperare cogebat; Hinc veritati quam maximè est consentaneum, sententiis Lingva Romana ut plurimum latis, farraginem vocum forensium, quæ sermoni Græco & Syriaco reperiuntur inspersæ, in sacrum quoque Novi Test. contextum irrepsisse. Videatur de hac re Casaubonus in Exercitationibus suis AntiBaronianis.

§. X.

Atque sic levi, quod dici solet, brachio tactis Natura Causisque Idiotismorum Lingvæ Rom: persequamur jam ipsos Idiotismos, quorum partim ex aliis collecti sunt, partim nobismet ipsis in legendis libris Apostolorum sese obtulerunt. Sed & hoc monendum erit, nos temporis redimendi ergo

No-

Nomina propria hic omisſiſſe, quorum
ἔγχεα cum nobis ſatis ſtudioſè in veſti-
 gata dederit Paſor ad calcem Lexici
 Græci N. T. quo relegandus Lector,
 nos heic actum non agamus. Adſe-
 remus itaqve primum ſylvulam *vocum*
ſingularum, ordinemqve *κατὰ σοιχείου* ob-
 ſervabimus.

Ἀσπίριον Math. 10. 29. Luc. 12. 6. Mone-
 tæ genus continens dimidium aſſis. Eſt
 vocabulũ Origine Latinum, formatione
 vero Græcum; venit enim à Latino *As*,
 & quoniam videtur diminutivi ſpeciem
 præ ſe ferre, hinc formationem à Græ-
 cis mutuãſſe certum eſt. Nam vel
 pueri ſciunt diminutiva græca exire in
ιον. Quod autem Heſychius dicit *Ἀσ-
 πίριον* quoad valorem idem eſſe quod
πύλας cujus mentio fit Mar. 12. 42.
 Lu. 11. 59. non videtur à vero abſo-
 num dixiſſe, quod vel circa explicatio-
 nem vocis *κοδραγίτης* facile patebit. De
 cætero ſumitur *Ἀσπίριον* ſupra citatis
 locis proverbialiter pro re viliffima,
 quemadmodum apud Latinos *homo ſe-
 miſſis*

missis scilicet ad nullam rem utilis. Cic.
l. 5. ep. 6 tam,

Δενάριον Matth. 20. itidem Monetæ
genus. Est adjectivum subintellecto
substantivo νόμισμα per Ellipsin, sicuti
in *denario* Latinorum subauditur Nu-
mus. Valorem eruditorum judiciis re-
linquo. Hoc tamen addo, denarium
& δαχμὴν in historiis veterum tantun-
dem valere. Altera Romana est ap-
pellatio, altera Græca. Hinc teste Pli-
nio, Denarius ferè drachmæ Atticæ
pondus est.

Καῖσαρ & inde urbs Καϊσάρια Matth.
22. 17. Act. 9. 30. vocabula esse latina,
Cæsarū Romanorū in Græcos æque ac
Syros imperiū infallibiliter ostendit. Ve-
rum utrum sic dictus sit primus Mo-
narcha, vel à cæso matris utero, vel
à Cæsarie, vel à cæsis oculis, non est
quod multam operam in rem tam obscu-
ram eamq; non necessariam conferam.
*Dementia enim est, supervacua discere in tan-
ta temporis egestate.* Sen. epist. 48.

κεν' ἑρπίων Marc. 15. 39. qui alias a-
 pud Luc. vocatur ἐκατόνταρχος, & ita
 passim apud profanos. Potuisset &
 Marcus hoc loco usurpare Vocabulum
 τῆ ἐκατόνταρχος verum quoniam nomen
 illud Centurionis apud Judæos etiam per-
 vulgatum erat, utique & illud græco ser-
 moni inseruit. Interim quin Latinum
 sit hoc vocabulum, nemo fortè con-
 tradixerit.

κῆνος, Census Matth. 17. 25. Item 22. 17.
 Marc. 12. 14. Est vox Latina, & sumi-
 tur *eum* pro ipso actu Censendi, nem-
 pe bonorum æstimatione, *eum* pro ta-
 bulâ, in quâ æstimatio scribebatur, un-
 de formulæ loquendi, *in Censum deducere,*
in Censum deferre; *eum* denique pro ipso
 tributo ut in loc. supra cit. Quod au-
 tem Hesychius per *κ* vult scribi hoc vo-
 cab. cum significat τὸ τέλος vel etiam
 φορὸς, non nisi nugas agit, Nam & apud
 Græcos jure Consultos sunt ὁμόκηνοι, qui
 eodem tributo censi sunt. Sed nec Svi-
 dam audimus ita ineptientem: κῆνος
 τὸ νόμισμα ἐτήσιον. τέλος, τὸ δὲ τῆ καινῶ, τὸ
 κῆνος

κοπῶ. Non enim semel erravit. Nunquam cufus est Numus, qui κῆνος vocatur. Aliud etiam est καίνω, aliud κοπῶ. Denique jubet analogia Grammatica, τὸ κῆνος ut scribatur cum subscripto, si originem duceret ex καίνω.

Κοδραίνης Quadrans Matth. 5. 26. & Mar. 12. 42. ubi Marcus vocem explicat per δύο λεπτά. Vox origine Latina significans quartam partem assis. Sed quare heic tam accurate non sit observatum illud V post κ loco τ & Q. Lat. ut in Nomine proprio κέρδις Rom. 16. 23. rationem dabit Scaliger de causis Lat. L. C. 10. quo Lectorem remittimus.

Κολώνια Act. 16. 12. Græcis ἀποικία, cujus correlatum est μετρόπολις. Latine hanc vocem intelligunt omnes, ut ut scrupulum injicere poterit, quod κολωνός & κολώνη Hesychio itidemque Suidæ non solum fit τόπος ὑψηλός, prout revera apud tantum non omnes significat, sed & πόλις μεγάλη. Unde κολωνάσι πέντε πόλεις τῆς Τροίας fuisse, dicit idem Hesych. Quicquid sit, vel hinc patet,

Romanam Monarchiam vocabula sua
in alias quoque gentes, quibus impe-
ritavit, invexisse.

Κεσωδία Matth. 27. 65. Gr. Φυλακή
per Metonymiam pro Φυλακίηρες. Ipsa res
loquitur Vocabulum esse Latinum.

Λεγιών Matth. 26. 53. Mar. 5. 9. Luc. 8. 30.
Hesychio auctore agmen est militare
constans sexiesmille, sexcentis, sexagin-
ta sex. Etymol. deducit hoc vocabu-
lum ex λέγω significante συλλέγω, ideo-
que exponit per σέφθ τὸ ἐκλεκτὸν, qua
de re vid. Steph. Thes. Verum mihi
non dubium Græcos Legionum Roma-
narum & nomen & vires agnovisse.
Quin & revera ex Latio quæsitivum hoc
Diabolus, ut monstraret hominem vere
à se esse obsessum. Inter signa obsessi-
onis quæ recensentur Vid. Koenigium
in Art. de Ang. Malis.

Λεῖσιον Joh. 13. 4. Gr. ὀθόνη vel ὀθάνιον,
τὸ λινεὺν ὕφασμα. Est *Linteam* vel *Lineum*
Adj. Lat. Substantivè positum subin-
tellecto Cingulo. A nomine *Linum*
quod itidem Gr. λίνον vocatur, quod

tamen utrum magis sit originarium Latino, nondum perorata est Lis. Verum quin λέσιον sit ex Latino mutuatum, eò minus dubito, quo apud Græcos vetustiores nunquam occurrit. Mirè itaq; illudit Etymol. teste Stephano in Etymo hujus vocis quærendo, dum λέσιον τῆς λέαινας derivat, quod sit καθάριον, ac per syncopen dictum vult quasi λειάνσιον. Quid est, sic non hoc, Φλυαρεῖν?

Λιβερτίνος Act. 6. 9. Est nomen origine verâ Latinum. Erat Libertinus, non qui manu mittebatur, sed ingenuus ex eo procreatus, qui Græcis dicitur ἀπελευθερωμένος. Vid. Minelli Observat. circa vocem *Liberti* in Terent. Andr. Act. 1. Sc. 1. ubi discrimen instituit, inter *Liberum*, *Libertum* & *Libertinum*. Sed Loco supra citato aliud vult hoc Vocab. Mentio enim ibi fit Synagogæ, quæ Libertinorum vocabatur, qui & quales illi fuere, varii variè sentiunt. Nos breviter ponimus Synagogam hanc neq; à loco, unde homines commigrarunt, neque à Synagogæ, ejus Doctoribus
 ma

manumissis denominatam esse, sed potius ab eo, qui primus Synagogam aperuit, qui fortasse Romanus fuit Libertinus, isque profelytus.

Μάκελλον 1. Cor. 10. 25. Vocabulum Latinum, sed græcâ formâ usurpatum. Gr. ὀψοπωλίον. Sic enim Svidas in Αὐγυστ.: τὸ ὀψοπωλίον μῆνος ἐχόρευον ἐν τῷ Αὐγυστεῖῳ οἶον ἐν ὀψοπωλίῳ εἰς πικρὴν τιβερίῳ.

Μεμβρανα 2. Tim. 4. 17. Latina vox extra omnem controversiam.

Μίλιον Matth. 5. 41. Originem debet Lingvæ Latinæ; Est enim à latino *Mille*, quod veteres unico L. scripsere, unde in antiquissimo Terentio Bembi *Miliens* invenitur. μίλιον hoc est adjectivum & subauditur μέτρον τῆς γῆς. Alioquin Lat. *Miliare* dicitur sic à mille passibus. Dicitur & *Lapis*, quod lapidibus in Latio essent miliaria signata.

Πραηώριον Matth. 27. 27. quod Marcus C. 15. 16. explicat per αὐλήν, Nomen Latinum significans domum publicam, in qua Prætor jus dicebat. Prætor itaque Romanus hoc vocabulum una cum

Imperio secum in provincias attulit.
 Σικάρη Act. 21. 38. Vox extra du-
 bium Latina, verum ad Normam Græ-
 cam inflexa.

Σδαρίον & σημακίδιον Act. 19. 12. u-
 trumque & originem & Significatio-
 nem Latio debet. Subit itaque mirari
 illud præcipue σδαρίον tot virorum
 sudores elicuisse, cum deberet illos abs-
 tergere. Maximam illis parit diffi-
 cultatem, quod Luc. 19. 20. Servus ille
 minam sibi à Domino traditam dicitur
 habuisse ἀποκειμένην ἐν σδαρίῳ. quasi su-
 darii nullus alius esset usus, nisi ad su-
 dores detergendos. Deinde ex loco
 Joh. 20. 7. colligunt Ebræorum sudar
 nihil habere commune cum sudario
 Latinorum, nisi quis velit dicere mor-
 tuos extincto calido nativo sudare, in-
 terim nescii, Linteum quo usi sunt Ro-
 mani, duplex fuisse *Sudarium* & *Orarium*.
 Quo posteriori vocabulo ulus est Am-
 brosius de Lazaro resuscitato sic loquens
 Audivit defunctus, & exivit monu-
 mento ligatus pedes, & facies ejus erat

Orario colligata. Job. II. 44. Sudarium itaque in his locis per Synecdochen positum est pro Orario, quod vel in Cit. I. Act. 19. 12. patet ex ἐξεργητικῶ prioris vocabuli τῆ σηρικίνθια, quod Helychius ita explicat: σηρικίνθια, ζωνάεια, ὀρέεια (vocem à latinis mutuat) τῶν ἱερῶν. Semicinctium tamen credibilius sic dicitur, quod anteriorem partem corporis à Cingulo ad pedes præcingat. Sic enim Osiander in sua Παραφρασι: *Sudaria & Semicinctia puto fuisse lintea bene lata, quibus Paulus circa femora cinctus erat; Ejusmodi lintea solent Opifices gerere; Paulus enim fuit Textor tabernaculorum.* Et ita rectius scribitur σηρικίνθιον, quam σηρικίνθιον, ut habent quidam codices.

Σπικελάτωρ Marc: 9, 27. Unam literam habet mutatam, ut peregrinæ voces mutantur de facili. Dicitur enim à spiculo Spiculator Lat. & propriè significat δορυφόρον ὃ: qui spiculum gestat. Verum h. l. significat Carnificem, quod vel verbum ἀποκεφαλίζειν subinnuit.

ταβέρνη Act. 28. 15. Fit ibi mentio cu-
jusdam Loci ad Romam prope forum
Appium.

τίτλϞ Joh. 19. 19. Latina etiam vox
passa τyncopen Gr. ἐπιγραφὴ. D. Ole-
arius in sua Dissert. dicit rectius dici ἂ
πλός, quod est ex πέν, unde & πμῆ.
Verum de hac re aliorum esto judi-
cium.

Φαινόλης, vel secundum variantes Le-
ctiones, Φαιλόνης, vel Φαιλώνης vel Φε-
λόνης penula 2. Tim. 4. 13. Beza in hunc
locum sic: *In hoc loco scribendo non conve-
nit librariis; Nam in nonnullis libris legi-
tur Φαιλόνη, in aliis etiam Φελόνη. Sed
quid sit Φελόνη, variè tradunt: Volunt qui-
dam esse non penulam, sed scriniolum: qui-
dam verò volumen: Ego non modo existimo
penulam esse, qua pro pallio utebantur veteres,
sed etiam suspicor Romanum esse vocabulum
Φελόνην Metathesi litterarum corruptum. Hæc
ille bene quidem alioquin, verum in
eo falsus, quod putarit Φελόνην esse fœ-
mininum. Et ni fallor, ex non inspe-
cto textu, obortus est hic error.* Ste-
pha:

phanus autem in suo Theſ. dicit Athenæū non habuiſſe hoc ipſum pro vocabulo Romano. Sic Olearius etiam, à Lace- dæmoniis & Doribus vocem cum re accepiffe dicit Tarentinos & magnæ Græciæ Incolas, à quibus deinde ad Romanos pervenit. Eligat B. L. utram velit ſententiam.

Φόρον Act. 28. 15. Latinum, quia ſer- mo eſt de Appio foro.

Φεαγγέλιον Flagellum & Φεαγγελλῶν flagellare à *flagro*, quod juxta Varro- nem eſt à Venti flatu; rectius autem à *φλέγω*, inſerto ρ. Civitate Attica do- natum eſt à Scholiaſt. Ariſtoph. dum *ι- μάντας* exponit *λόρας καὶ Φεαγγέλια*. Sic & apud Etymologum dicit Steph. ſcri- ptum eſſe *Φεαγγελλῶν*. Quidquid ſit, vi- detur tamen hoc *Φεαγγέλιον* origine proximâ eſſe Latinum. Græci enim in hac peregrina voce mutarunt λ in ρ ex more lingvæ ſuæ, quæ concurſum trium λαμβδα reſpuit. Vid. Paſorem in hoc ipſo vocabulo.

§. XI.

Atque hactenus de *singulis 'vocibus'* dicta sunt, quæ plures quin dentur nullus dubito. Verum quod vulgo Latinis quoque annumerent *λίτρα* ex Joh. 12. 13. Item *μόδιον* ex Matth. 5. 15. *Ξύλον* ex Mar: 7. 4. *περπερεύομαι* ex 1. Cor. 13. 4. *Πέδαν* ex Apoc. 18. 13. Vix adducor ut credam illa esse Latina. Attamen si quid regeri possit, publica fortè *συζήτησις* solvet nodum. Cæterum quæ vocabula Origine sunt Græca, sed usu jam facta latina, qualia itidem plura reperies in N. T., eadem ratione in hunc censum referri non merentur. Itaque rectà jam ad *Phrases N. T. Latinissantes* progredimur.

§. XII.

Phrasium N. T. Latinissantium prima occurrit Matt. 19. 10. Ubi hæc habentur verba: *Εἰ ἕως ἐστὶν ἡ αἰτία τῆ ἀνδρώπε μετὰ τῆς γυναίκος, ἔ συμφέρει γαμήσθαι.* Vox *αἰτίας* in hoc dicto non significat *causam* vel *Crimen*, ut semper & passim apud Profanos, sed *Conditionem*, ea plane si-
gni-

gnificatione, quæ Cicero pro Lege Agraria dicit: *Soluta in meliore causa sunt, quam obligata.*

2. Matth. 18. 23. Affimilatur ἡ βασιλεία τῶν ἑραῶν ἀνθρώπων βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. In Phrasi συνᾶραι λόγον, quæ nusquam legitur apud ullum profanum, purus putus est Latinismus. Græci pro hac utuntur διαλογίζεσθαι. Latini verò dicunt *conferre rationem*, vel rectius *conferre rationes*. In his enim loqvendi generibus pluralem Numerum Latinius usurpari puto quam singularem.

3. Marc. 15. 15. Ὁ δὲ Πιλάτος βεβλόμενος τῷ ὄκλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι. Latet Latinismus in phrasi ἱκανὸν ποιῆν: satisfacere, præstare quod poscitur. Nam Adjectivum ἱκανὸς: sufficiens in Neutro adverbiascit, quod solis pueris ignotum, & redditur Latine *satis*, unde Latinismus. Nunquam profanos auctores ita locutos fuisse reperies, verum pro hac phrasi usos ἐπιτελεῖν τὰ αἰτούμενα.

Alioquin phrasis est juridica, ejusque

tunc

tuac correlatum est *ικανὸν λαβεῖν*. Act. 17. 9. idem Latinorum more dictum pro satis accipere : accipere aliquid compertum & firmum, veluti datis sponsoribus & fidejussoribus. Sic enim Plautus in Mostell. Act. 1. *Si acceptum sat habes tibi fone illum omnium Semperiternum.* Item in Stich. *satis abs te accipiam, nisi videam mihi te amicum esse.*

4. Luc. 12. 58. *Δὸς ἐργασίαν ἀπὸ ἡδύχθου ἀπ' αὐτοῦ.* Novè dictum, dicit Steph. in suo Thes. Non enim interpretanda est vox *ἐργασία* per *Lacrum*, quasi de suo aliquid relinqueret, sed *ἐργασία* δέναι rectè redditur *dare operam*, ideoque Latinismum sapit. Græci dicunt *σπεδάζειν*.

5. Luc. 14. 18. *ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον.* Multos hic Latinismos conglomerari, dicunt Philologi. *ἀνάγκην ἔχω* quod attinet, verus est Latinismus. Græci enim dicunt *ἀναγκαῖόν μοι ἔστι*. Item *γενήσεται μοι ἀνάγκη*. Sed Latini *Necesse habeo*, ut Ter. in Heaut. *Non necesse habeo omnia pro meo jure agere.* Verum de verbo *ἐρωτῶ* & varia

ria ejus constructione apud Evangelistas, vide sis H. Steph. Tom. i. p. 1904. Cujus verbis adducor, ut potius adfirmem, illud ἐρωτῶν σὺ esse Græcismum, quam ut queat inter Latinismos numerari. Si quædam protritæ loquelæ apud Scriptores N. T. occurrunt, non existimandum est eos vel primos vel solos illis vocabulis usos fuisse, sed ea sine delectu ex iis potius, quorum minus purus sermo esset, quam ex aliis sumpsisse. Sic quoque sentiendum de hoc ἐρωτῶν, quod si in precandi significatione vix fortassis in ullis aliis extet eorum, quæ ex veteribus hodie Eruditorum teruntur manibus, causa in eo est, quod non omnes habemus Auctores, qui Græcè scripserunt. *Si enim inquit Salmasius, omnes extarent, nulla vox tam μωνήσας esset in Novo Fœdere, quin ἁγιῶς ejus ex aliquo auctore, qui periit, confirmari posset.* Denicq; videtur & nobis illud ἐξε με μωρηστικόν græcam planè sapere Ivavitatem, si vel attendimus ad

con-

constructionem quæ merè græca est, ut apud Isocr. in Panath. ἔχειν τινος πεποιθευμένως. Vel quod de eadem re ponatur apud Plutarchum & passim alibi vocabulum τῷ παραίειθαι. Hæc præterea Verba suppeditat nobis H. Stephanus in suo Thesauro: ἐδόκει γὰρ νυκτὸς ὑπὸ Κάισαρι εἰς δεῖπνον καλεῖσθαι. Παραίεισμεν δὲ ἀγεσθαι τῷ χειρὸς ὑπ' αὐτῶν, μὴ βεβλόμεναι. quæ locum nostrum non leuiter illustrant.

6. Luc. 15: 17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν κήλ. Phrasis apud alios scripores haud temere obuia. Latini verò Metaphoricè dicunt, illum *redire ad se*, qui ad bonam mentem redit, qui se & sua facta considerat, & ab exteriori diuagatione veluti domum reuertitur, item qui ab Ebrietate grauique somno velut expergiscens, sui compos redditur.

7. Luc. 18. 5. ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζη με. In Catachrestica verbi ὑπωπιάζειν Metaphorâ Latinismus latere videtur. Latinis enim obtundere, est ad fastidium aliquid repetere. Verum de hoc iudicent alii.

8. Joh. 1. 22. Τίς εἶς, ἵνα ἀποκρισὼν δώμεν
τίς πέμψασιν ἡμᾶς; Ἀποκρισὼν δῶναι apud
nullum profanum Auctorem datur, sed
apud Latinos passim dare *responsum*.
Hujus loco invenies apud profanos ἀπο-
κρισὼν ποιῆσαι & ἀποκρισὼν λαβεῖν.

9. Rom. 12. 19. Δότε τόπον ὀργῇ. Sic Luc.
18. 9. δὸς τέτῳ τόπον. Purus putus Lati-
nismus, pro quo Græci dicunt ὠδύρο
χωρεῖσαι.

§. XIII.

Sed hic forte subsistendum. Quæ ve-
ro aliæ phrasæ vulgò pro Latini-
smis venditantur, ut cum Matth. 22. 40.
dicitur ἐν τέτῳ κρέμανται, &c. Act. 15. 33.
2. Cor. 11. 25. & Jac. 4. 13. χρόνον ποιῆν, pro
commemorari, quod Græci διατρέβειν appel-
lant, Phil. 1. 22. καρπὸς ἔργῃ &c. Latini-
smi non sunt, sed κοινισμοὶ, qui minus
rectè in Idiotismorum regione collo-
cantur, quia eos Græci cum aliis lingvis
habent communes. Voces enim, ar-
bitrariæ cum sint, flexione atque sono
discrepant, phrasæ tamen sæpè numero,
quia naturales sunt, apud gentes ἐπρω-
γλώττα

γλώττες eadem inveniuntur. Sæpe ignorantia Græcismi mater est Latinismi; sæpe domi nascuntur, quæ externis imputantur. Verba sunt Danhaveri Herm, Sacr. ubi multò plura talium κοιτισμῶν profert exempla, in quibus utrum Græci Latinos sint imitati, an verò hi illos, tutò non constat.

§. XIV.

Coronidis loco non immeritò disquiritur, *An stylus N.T. hac Latinismorum enumeratione Barbarismis & Soloecismis possit dici refertus?* Absit à Christiano cordato, ut hanc foveat opinionem de singularissimo styli Exemplo, singularique Dei consilio ad singulares usus destinato, ubi ipsa effectus novitas & idiotæ genia cautiorem videtur & profundiorē κείνω postulare. Eviçtum est, argumentis satis firmis Linguam Græcam tunc temporis Idiotismis Romanæ L. mixtam fuisse easque pro suis agnovisse. Constat etiam Apostolos illud genus loquendi (excepto miraculo illo lingvarum usu die pentecostes) debuisse usui quotidiano, cui se Spiritus S. attem-

attēperavit, cum ut hac varietate delectaret, tum ut cum vulgo vulgariter loqueretur, ut loquuntur Theologi. Sic Meisnerus in Disp. de Majestate S. S. *Non infusa, inquit, peculiaris & ante incognita sanctis Dei hominibus, sed plerumq; usualia, & sermone communi trita à S. S. assumpta, & ad hanc vel illam materiam exprimendam determinata & applicata statuimus.* ἔγω γὰρ παρ' αὐτῶν τὰ ὑπὲρ αὐτῶν νοήσας ἠδύνατον, dicit Isidorus Pelusiota Lib. 2. Epist. 5. Quis igitur absque blasphemiam dixerit, S. Sanctum Lingvarum datorem & statorem, qui *σοφία καὶ σοφίαν* largitus est Apostolis: qui non solum modo sed & ipsas voces & constructiones sanctis Dei viris inspiravit, aut saltem Lingvam & verba direxit, barbarismos & Soloecismos, prout in proprio significato, *vitii & ruditis* sunt nomina, non *artis & rationis*, textui sacro insinuasse? Si vocabula quædam non græca urferis, responsurus ero, eadem operam omnes etiam probatissimos scriptores Græcos Latinosque βαρβαρισμῶν infimula.

30
mulari, qui tamen voces interdum & b
constructions insolentiores, E. g. Plauti
& Terentii multas Archaizantes, gra- u
vi de causâ, sine ullâ tamen barbarie e
usurparunt. Sufficit in stylo N. Testa- na
menti, ubi alienor est â profano, verba ta
si non semper ad scripta merè Græco- C
rum, saltim ad regulas aliarum lingua- &
rum quadrare, vel si expressius dicen- ea
dum, aliorum hominum, qui priores re
Apostolis non sine auctoritate locuti fi
fuêre.

§: XV.

Sed nec inventum probo Scaligeri & fa
Heinsii virorum alioquin incompa- S
rabilium, qui ob mixturam aliorum I- r
diorismorum, non contenti, stylum N. A
Testamenti, â cæterâ græcitate esse se- c
paratissimum, Novam planè Lingvæ
speciem, Hellenisticam dictam, Helle-
nisticis five Judæis extra Palestinam de-
genibus usitatam, tantumque â Græcâ
illa communi politâ distantem, quan-
tum Italica hodierna differe ab antiquâ
Latina, invitis & inassvetis seculi auribus
ob-

intrudere conati sunt. Cum enim nulla sit gens, nulla regio, in qua viguerit, nulla item Hellenisticae Linguae apud veteres fiat mentio, quaeam admodum haec prolixè deducit, qui se Hellenisticariis fervidè opposuit, Salmasius in Comment. de Ling. Hellen. item Funere & Offic. L. Hell. Non possum, quin eam, ut meram fabulam, auctoribus suis relinqua, contentus stylum N. Testamenti si aliquo nomine sit insigniendus, cum Pfeiffero ex Herm. ejus sacra, appellasse potius ab Auctore *Gracum sacrum* ἁγία: a sacris Scriptoribus ex instinctu Spiritus Sancti stylo sacro V. Testamenti maximam partem attemperatum, quam vel *Hellenisticum* vel *SemiEbraeum* vel *Ebraeo-Gracum* vel *Ebraizantem*, nedum *Gracum corruptum* vel *Graco-Barbarum*. Posteriores enim duae appellationes prorsus impiae essent, priores verò minus convenientes vel certè non sufficientes.

Hic finis esto, ne quis nobis oggerat Callimachus,

Μεγὰ βιβλίον, μέγα κεινόν.

T. Θ. Δ.

Ad

Ad Clarissimum virtute & ingenio
Virum Juvenem

DN. GEORGIUM HELSINGIUM
Gym. Wiburg. Lectorem solertissimum
& philof. Candidatum dignissimum.

Προσφώνησις

Εμμενε οὐν Μάστρις σπαστῆ παιδευσὲ ἐ
λαμπρῶν, πίστευσαν, δώσει ποτὲ οὐκ ὀδὸ
ταίρε,
ἀκίην.

Amico amice scripsi
LAUR: TAMMELIN.

Aliud.

Sic non fallenda cura, sic ordine ducta
Omnes explenda spes celebris Patria.
Perge bonis avibus. Patrieque, Tuisque, DEOque
Officium presta pectore, voce, manu.

Dab. ex aulâ Kym-
menensi d. 6. Oct.

1694.

GUSTAVUS GRANER.

